

INLEIDING

Voor alle Ninovieters

‘Waar ligt dat, Ninove?’

Dat was tot een paar jaar geleden een vaak gestelde vraag buiten de regio.

De laatste paar jaar is dat helemaal anders. Vandaag kent iedereen in België de naam Ninove.

Toen ik in 2023 mijn eerste boek schreef (*Racing Limburg*, over hoe een voetbalclub, K. Racing Genk, en de voormalige mijnwerkersprovincie Limburg mekaar uit de put haalden) kreeg ik er steevast de vraag: waarom maakt een Ninovieter een boek over Limburg?

Met de toenemende media-aandacht voor mijn geboortestreek dacht ik terug aan een zondagmorgen een paar jaar eerder in café *De Keizer*, toen Ben Schokkaert, diensthoofd van het cultuurcentrum en de bibliotheek in Ninove, me tussen pot en pint vroeg: ‘Wanneer gaan onze expats eens iets voor deze stad doen?’

Nu dus.

Als ik als Ninovieter een mooi boek kan maken over Limburg, dan ook over mijn geboortestreek!

Het opzet was: een boek voor alle Ninovieters. Die van de historische stad, maar ook van alle deelgemeenten. Voor zij die hier al generaties wonen, voor wie net als ik hun geboortestreek verlieten, maar ook een boek voor alle nieuwe Ninovieters.

Geen fotoboek, maar een puur leesboek.

Dank aan iedereen die aan dit boek heeft meegewerkt en vaak alle tijd en moeite heeft genomen om me te woord te staan en verder op weg te helpen. Het was voor mij een aangename, vaak ontroerende terugkeer naar mijn roots.

Een speciale dank aan Ben Schokkaert. Hij bracht me onbewust op

het idee, dacht vervolgens mee over het concept, werkte mee aan de uitwerking en fungeerde anderhalf jaar als klankbord én als eindredacteur.

Dank ook aan Jos Huysmans, die nog eens aandachtig en kritisch alle teksten herlas en nog beter maakte.

Bedankt Koenraad De Smet voor het mooie coverbeeld.

Dank aan Wim Van Breusegem, mijn vriend en dorpsgenoot uit Appelterre, en al een paar decennia mede-Brusselaar en klankbord bij dit boek.

Bedankt Mark De Geest, zoon van de eerste prins carnaval van Nienof, ooit mijn leider in de jeugdbeweging, ook al een creatief klankbord en net als Wim al eeuwenlang expat als Nieuwe Brusselaar.

Dank ook aan Alexander Vandaele, die me verder hielp waar ik een paar keer vast dreigde te lopen.

Dank aan mijn zus Gerda, die gans haar leven de streek trouw bleef en bij de praktische realisatie van dit boek meehielp en nuttige tips gaf.

Dank aan het thuisfront in Schaarbeek. Aan mijn vrouw Inge, mijn kinderen Mathijs en Carlotta die me anderhalf jaar vaak naar mijn geboortestad of mijn zolderkamer zagen vertrekken en me bij dit project steunden. Dank aan mijn schoonmoeder Ursula, bij wie ik net over de grens in het Nederlands Limburgse Mheer altijd welkom was als schrijver in residentie.

Bedankt tenslotte Frans Lauwaert, geboren en getogen Ninovierter. Frans is niet alleen bij het tot stand komen van dit boek maar al van in mijn schooljaren een inspirerende kracht geweest, die altijd in mij heeft geloofd, vanaf mijn jaren in het Sint-Aloysiuscollege. 'Ik heb altijd geweten dat je ooit een boek zou schrijven', liet hij bij aanvang van dit project weten.

Hij heeft (alweer) gelijk gekregen.

Opgedragen aan alle Ninovieters, opdat ze dit boek met evenveel plezier lezen als waarmee het geschreven is.

VOORWOORD

Altijd een grensgeval

Die dag in mei 1947 zwaait half Appelterre aan het treinstation Petrus Foutré uit. De trein brengt hem via Denderleeuw, Brussel en Antwerpen naar Göteborg. In die Zweedse havenstad scheept hij op 23 mei in naar New York om dan met de trein verder te reizen naar Canada.

Het is een gebeurtenis die is blijven hangen bij de oudste bewoners in het dorp, vertelt voormalig burgemeester Hilaire Torrekens op de vraag welke gebeurtenissen uit zijn 100-jarige leven hem zijn bijgebleven.

Petrus Foutré is al 87 jaar en gaat in Canada zijn zoon François bezoeken. *Frank* heeft een boerderij in Tillsonburg in het zuiden van de provincie Ontario. Petrus zal er zijn Canadees-Belgische kleinkinderen Marie-José en Bob weer zien.

Volgens de ‘Passenger List’ van de Gripsholm, die zijn 142e reis naar New York maakt, een scheepsboekje in het Zweeds en het Engels, komt ‘Mr Pieter Foutré,’ een van de negentig passagiers uit eerste klas, uit Antwerpen, en niet uit Ninove.

Het had niet veel gescheeld of Petrus Foutré was in Canada niet één maar twee zoons gaan opzoeken. In 1927 zijn de broers François en Jozef samen van Appelterre via New York naar Canada gereisd. Daar werft de overheid, na de immigratiestop die de Verenigde Staten in 1924 ingesteld hebben, nog volop nieuwe inwoners met de slogan: “het land dat je kan bewerken, mag je houden”.

De broers gaan in Canada tabak verbouwen, een teelt die er op intensieve schaal beoefend wordt, en waarvoor men graag een beroep doet op arbeiders die er vertrouwd mee zijn. Dat zijn mannen uit het ‘tabaksdorp’ Appelterre zeker.

François heeft zijn vrouw mee. Jozef keert na twee jaar terug om een Belgische vrouw te zoeken om met hem een nieuw leven aan de over-

kant van de Atlantische Oceaan uit te bouwen. Julienne Laroy, een jonge vrouw uit het Hofkwartier in Meerbeke, ziet Jozef wél zitten, maar de grote oversteek niet. ‘Als we hard werken, kunnen we hier ook een mooi leven uitbouwen’, overtuigt ze hem. Jozef zou nooit meer naar Amerika terugkeren en overlijdt in 1964. Mijn oma sterft in 2005, op de gezegende leeftijd van 103 jaar.

Vlaanderen, vooral het zuiden van de provincies Oost- en West-Vlaanderen, is wanneer zij hun moedige keuze maakten nog arm. ‘Een gat van verdriet’, omschrijft de Brusselse journalist August De Winne Ninove in zijn boek *Door Arm Vlaanderen* uit 1902. De Winne, een toonaangevend Belgisch journalist, is zijn roots niet vergeten. Halfweg de negentiende eeuw zijn zijn ouders de armoede van Ninove ontvlucht, richting Brussel.

Door Arm Vlaanderen is een naar de keel grijpend verslag van de ellende die toen in Oost- en West-Vlaanderen heerste. Aanbevolen lectuur voor eenieder uit een streek die vandaag met wantrouwen nieuwkomers bekijkt, vergetend dat armoede hier nog niet zo lang geleden de rauwe werkelijkheid voor velen was.

Misschien ontdekt u in dit boek ook dat in deze streek een belangrijk hoofdstuk is geschreven in de geschiedenis van de Belgische katholieke partij, maar ook van de Vlaamse en sociale ontvoogdingsstrijd. In Okegem nemen de gebroeders Daens het voortouw in een beweging die in Ninove en de dorpen rondom gegroeid is, zoals op informatieborden aan de kerken in Ninove en de betrokken dorpen uitgelegd staat.

Vandaag herinnert in deze streek bijna niemand zich nog de bittere armoede van iets meer dan 100 jaar geleden.

Tegenwoordig is deze regio, die de eigen bewoners ruim 100 jaar geleden ontvluchtten, gegeerd bij mensen van die net als de Ninoviers voorheen op zoek zijn naar een beter leven. Niet langer in Brussel, Wallonië, Frankrijk of Amerika, zoals veel van onze voorouders, maar in de Denderstreek. Ze leggen de omgekeerde weg af die de ouders van August De Winne 120 jaar eerder noodgedwongen insloegen.

Wanneer mijn overgrootvader in 1947 zijn reis maakt, komt Vlaanderen langzaam tot bloei. Er vertrekken steeds minder seizoenarbeiders naar Frankrijk of mijnwerkers naar Charleroi en de Borinage, al poseren nog in 1950 mijnwerkers van de Sint-Barbaravereniging uit Appelterre-Eichem op een foto.

Na WO II richt ‘Het Land van Nienof’ zich helemaal op Brussel, waar na de oorlog meer dan voldoende werk is. Je hoeft er zelfs niet voor te verhuizen, met dank aan de treinverbinding, de oude trambedding langs de Brusselse-/Ninoofsesteenweg en later de bus over hetzelfde traject. Die bus brengt nu ook de nieuwe inwoners naar en van Brussel. Dat zorgt voor argwaan en spanningen in een streek waar immigratie een recent begrip is.

Wie hier niet moest zijn, belandde hier zelden, want snelwegen lopen niet doorheen de Denderstreek of de Vlaamse Ardennen. (Verderop in dit boek leest u hoe dat komt.)

Tot de recente eeuwwisseling blijft de voornaamste migratie die van de ‘expats’ die na hun studies de streek verlaten. Zo belandde ook ik in Gent, mijn provinciehoofdstad waar ik tijdens de trainingen met een plaatselijke voetbalploeg geen woord versta van het Gents van de trainer, en naar de andere spelers moet kijken om te weten wat van me verwacht wordt.

Logisch: al in de middeleeuwen is de streek van Aalst en Ninove Rijks-Vlaanderen, een aparte entiteit die evenzeer naar Vlaanderen als naar Brabant kijkt, zoals het prachtige Ninoofse wapenschild aantoonde, met de Vlaamse leeuw en de Duitse adelaar.

Van Gent beland ik begin deze eeuw in Brussel, waar het resultaat van de migratiebewegingen al eerder in het straatbeeld zichtbaar was. ‘Het Land van Nienof’ daarentegen maakt pas sinds kort voor het eerst immigratie in plaats van emigratie mee. Het roept vragen op bij de autochtone bewoners én bij de nieuwkomers. Wie zijn wij, wat maakt onze eigenheid? Wat moet behouden blijven en wat mag of zal veranderen?

‘Je weet maar wie je bent als je weet waar je vandaan komt’, schrijft August De Winne meer dan 100 jaar geleden. ‘Het Land van Nienof’ en omstreken was nooit een regio met een duidelijk afgebakende identiteit. ‘We zijn altijd een grensgeval geweest’, omschrijft een plaatselijke historicus dat elders in dit boek.

Slechts zelden haalt de streek het nationale nieuws. De enige nationaal bekende Ninovieters, tot voor de recente politieke verhalen, zijn gewezen topsporters Wesley Sonck en Kevin Van der Perren. Lange tijd komt daar één keer per jaar het nieuws bij op de dag van de Ronde van Vlaanderen met aankomst in Meerbeke.

De voorbije jaren komt Ninove vaker in het nieuws, maar niet altijd op een positieve manier. Een geschikt moment om op zoek te gaan naar wat deze streek vroeger was, vandaag is en wat ze straks misschien wordt.

Dit boek is het resultaat van die zoektocht, met verhalen uit ‘Het Land van Nienof’ van vroeger en vandaag. Verhalen van mensen, van een stad, van dorpen en gehuchten.

We dragen het boek daarom op aan alle Ninovieters, hier geboren en getogen, of aangespoeld, jong en oud, van welke gezindheid ook.

Er is veel wat ons verschillend maakt, maar er is ook veel, misschien meer dan we vandaag beseffen, dat ons allemaal verbindt.

Veel leesplezier.

Brussel/Ninove 2025

DEEL 1

Een grensgeval

HOOFDSTUK 1

‘Ninove, nog zo’n gat van verdriet...’

Vandaag zoeken Brusselaars in de Denderstreek een beter leven. Honderd jaar geleden legden inwoners van hier de omgekeerde weg af. Om de bittere armoede in Ninove en omstreken te ontvluchten, trokken ze als mijnwerkers of seizoenarbeiders naar het welvarende Wallonië.

In augustus 1830 leidt een volksprotest in Brussel, na een operavoorstelling in de Muntschouwburg, om verschillende redenen tot een splitsing tussen Noord en Zuid. Het is niet alleen een opstand van Franstalige Brusselaars, gesteund door Luikenaars. Ook in de Denderstreek schaaft een deel van de bevolking zich erg snel achter de opstand.

Op 3 september 1830 biedt zich op het hoofdkwartier van de opstandelingen in Brussel een delegatie jongelieden uit Aalst, Ninove en Leuven. Ze melden dat de bevolking van hun steden Brussel en Luik zal steunen in de strijd voor recht en vrijheid. Op 6 september verwittigt de gouverneur de Nederlandse koning dat er de dag tevoren in Aalst, Ninove en Deinze wanordelijkheden plaatsvonden. Men toont de Brabantse kleuren op straat en vanuit Aalst en Ninove trekken enige personen naar Brussel om de opstand bij te staan.

Bij de eerste Belgische verkiezingen op 3 november 1830 zijn er onder de 200 verkozenen van het Nationaal Congres zes uit het arrondissement Aalst, onder wie Jean-Eugène Fransman, geboren in Ninove en kannunik Constant-Guillaume Van Crombrugge uit Geraardsbergen, intussen verbonden aan het Aalsters college. In 1832 krijgt Geraardsbergen een erevlag als dank voor de vele vrijwilligers die in Brussel [streden en sneuvelden](#).

Al gauw na de onafhankelijkheid in 1830 werkt het jonge België zich op tot één van de meest welvarende landen van Europa. Het is na het Verenigd Koninkrijk het eerste land waar de Industriële Revolutie plaatsvindt en het eerste land op het continent waar treinen rijden. De opkomende burgerij en de industriëlen grijpen de geboden kansen, maar van sociale bescherming is tot het begin van de twintigste eeuw amper sprake. Pas nadat in 1886 bij stakingen in Wallonië 20 doden vallen, wordt werk gemaakt van algemeen stemrecht (1893) en instelling van de schoolplicht (1914), waardoor kinderarbeid beperkt wordt.

Vooraf op het Oost- en West-Vlaamse platteland is de situatie tussen 1846 en 1900 schrijnend door opeenvolgende mislukte graanoogsten, de import van goedkoop buitenlands graan, maar evengoed ook door de toenemende mechanisatie in de grote steden, waardoor de huisnijverheid op het platteland steeds minder opbrengt.

De eerste grote golf Vlamingen trekt naar Wallonië tussen 1840 en 1850, als gevolg van de grote hongersnood na enkele mislukte oogsten en de uitbraken van tyfus en cholera. Een tweede voedselcrisis in 1885 brengt een nieuw massale exodus naar Wallonië op gang, die pas kort na WO II stopt. In de regio's Antwerpen, Brussel en Genk vertrekken amper seizoenarbeiders. Daar is voldoende werk.

De volkstelling van 1897 leert dat er uit Vlaanderen 57.262 seizoenarbeiders vertrekken op 'de campagne' naar Noord-Frankrijk, waar de lonen in de dunbevolkte gebieden drie keer zo hoog zijn als hier. Na WO I zijn dat er nog jaarlijks ruim 30.000. Pas wanneer in 1958 overheidsgeld wordt vrijgemaakt om de industrie aan te moedigen om ook in Vlaanderen te investeren, onder het motto 'werk in eigen streek', daalt het aantal Vlaamse seizoenarbeiders sterk.

'Bereid je op het ergste voor'

Wie vandaag het welvarende Vlaanderen ziet, verbleekt bij het lezen van een boek van de Brusselse journalist August De Winne uit 1902, dat een jaar later in het Nederlands verschijnt onder de titel *Door Arm Vlaanderen*.